ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Tekmeria

Vol 5 (2000)

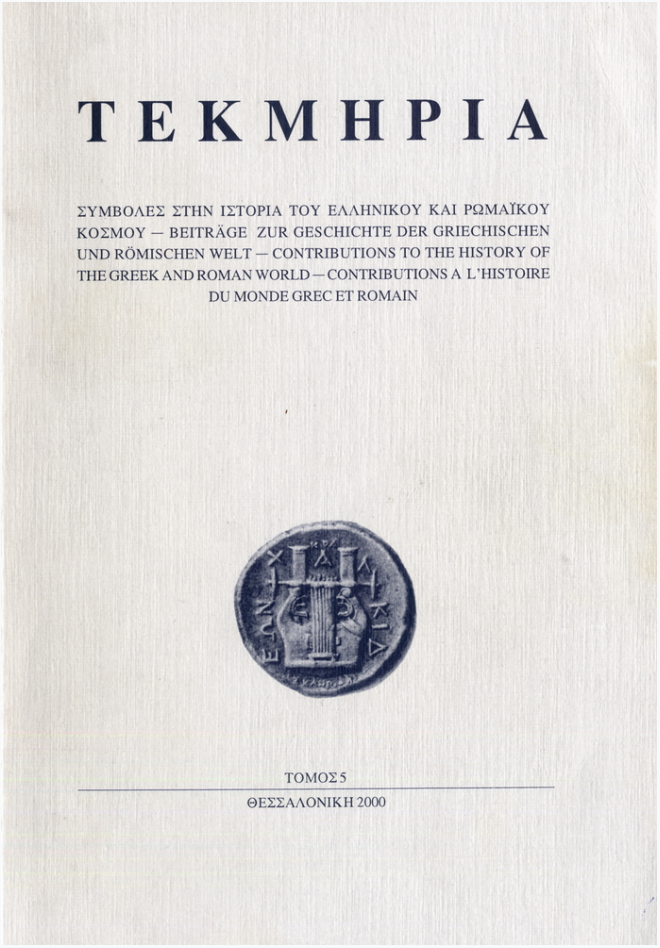

Ἀπὸ τὴ Ραιδεστὸ στὴ Θεσσαλονίκη: Ἡ τύχη μιᾶς ἐπιγραφῆς τῆς Περίνθου

Π. Μ. ΝΙΓΔΕΛΗΣ

doi: 10.12681/tekmeria.207

To cite this article:

ΝΙΓΔΕΛΗΣ Π. Μ. (2000). Ἀπὸ τὴ Ραιδεστὸ στὴ Θεσσαλονίκη: Ἡ τύχη μιᾶς ἐπιγραφῆς τῆς Περίνθου. *Tekmeria*, *5*, 148–150. https://doi.org/10.12681/tekmeria.207

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 27/01/2026 03:55:16

Π. Μ. ΝΙΓΔΕΛΗΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΡΑΙΔΕΣΤΟ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Η ΤΥΧΗ ΜΙΑΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΝΘΟΥ

Πρίν ἀπό δύο περίπου χρόνια ὁ Mustafa Hamdi Sayar δημοσίευσε στή σειρά τῆς Kleinasiatische Kommision τῆς Αὐστριακῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν (Βιέννη) τό σύνταγμα τῶν ἑλληνικῶν καί λατινικῶν ἐπιγραφῶν τῆς Περίνθου[1]. Ὁ ἴδιος στό σχετικό μέ τίς τύχες τῶν ἐπιγραφικῶν συλλογῶν τῆς πόλης κεφάλαιο σημειώνει ὅτι μία (ἐπιτύμβια) στήλη τῆς Περίνθου κατέληξε μέ ἀνεξήγητο τρόπο στή Θεσσαλονίκη[2]. Τήν περινθιακή καταγωγή τῆς ἐν λόγω ἐπιγραφῆς, πού ἐκ παραδρομῆς εἶχε συμπεριληφθεῖ στό σύνταγμα τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Θεσσαλονίκης μέ τόν ἀριθμό 732, εἶχε δείξει ἤδη ὁ L. Robert στήν ἐκτενῆ βιβλιοκρισία τοῦ συντάγματος πού δημοσίευσε τό 1974 στό περιοδικό Revue de Philologie[3].

Ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο ἡ παραπάνω στήλη βρίσκεται σήμερα στό Ἀρχαιολογικό Μουσεῖο τῆς Θεσσαλονίκης δέν εἶναι ὅμως ἀνεξήγητος, ὅπως ὑποστηρίζει ὁ ἐκδότης τοῦ συντάγματος τῆς Περίνθου. Στό ἀρχαιολογικό Μουσεῖο τῆς Θεσσαλονίκης φιλοξενεῖται ἱκανός ἀριθμός εὑρημάτων προερχόμενων ἀπό τή Ραιδεστό, ὅπως συνάγεται μέ ἀσφάλεια μεταξύ τῶν ἄλλων ἀπό τή συχνά ἐπαναλαμβανόμενη πληροφορία πού συνοδεύει τά σχετικά λήμματα μερικῶν ἀπό αὐτά στό εὑρετήριο τοῦ Μουσείου, ὅτι δηλ. προέρχονται ἀπό τή Ραιδεστό (*ἐκ Ραιδεστοῦ μεταφερθέν ἐκ τῆς ἐκεῖ λέσχης τό 1922*)[4]. Μέ τόν ὅρο "λέσχη" τοῦ εὑρετηρίου ἐννοεῖται βέβαια ὁ Θρακικός Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος τῆς πό-

---

1. M. H. Sayar, *Perinthos - Herakleia (Marmara Ereğlisi) und Umgebung. Geschichte, Testimonien, griechische und lateinische Inschriften* (Österreichische Akademie der Wiss. Phil. - hist. Klasse, Denkschrift Bd. 269· Veröffentlichung der kleinasiatischen Kommision, Nr. 9), Wien 1998.

2. M. H. Sayar, *ὅ.π.*, 56 : Auf ungeklärte Weise ist ein perinthischer Inschriftstein nach Thessaloniki gelangt.

3. Βλ. L. Robert, Les inscriptions de Thessalonique, *RPh* 48 (1974) 238 - 9. Ὁ τελευταῖος ἀναφέρεται στήν ἱστορία τῶν δημοσιεύσεων τῆς πέτρας (πού ἀποδεικνύουν τήν προέλευσή της) τήν ὁποία ἀγνοώντας ὁ Edson παρουσίαζε τήν ἐπιγραφή ὡς ἀδημοσίευτη. Στό σύνταγμα τοῦ Sayar ἡ ἐπιγραφή φέρει ἀριθμό 137.

4. Σχετικά μέ τόν ἀριθμό τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ραιδεστοῦ πού φυλάσσονται στό Μουσεῖο Θεσσαλονίκης οἱ ἐκτιμήσεις ποικίλλουν : ἔτσι ἡ Κ. Μαμώνη, "Ἀπό τήν ἱστο-

λης, μέλη τοῦ ὁποίου μετέφεραν κατά τήν ἀνταλλαγή τῶν πληθυσμῶν (1922, συνθήκη Λωζάνης) ἀρχαιότητες τῆς ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς του· οἱ ἀρχαιότητες προέρχονταν ἀπό τήν Πέρινθο καί τήν εὐρύτερη περιοχή της [5]. Συνεπῶς καί ἡ ἐπιτύμβια στήλη θά πρέπει νά συμπεριλαμβανόταν στά μνημεῖα αὐτά. Ὅτι μεταξύ τῶν ἀρχαιοτήτων πού μεταφέρθηκαν ἀπό τή Ραιδεστό ὑπῆρχε μία ἀκόμη ἐπιγραφή τῆς Περίνθου (ἤ τῆς χώρας της) συνάγεται ἀπό ἐπιγραφή πού φυλάσσεται σήμερα στό παλαιό Ἀρχαιολογικό Μουσεῖο τῆς πόλης μέ ἀριθμό εὑρετηρίου ΜΘ 944 καί πού εἶναι ἡ ὑπ. ἀρ. 214 τοῦ συντάγματος τό ὁποῖο δημοσίευσε ὁ Sayar. Τό κείμενό της ἔχει ὡς ἑξῆς (Εἰκ. ἀρ. 3α-δ) :

παῖδά με γυμνασίων ἐμπείραμον Ἑρμάωνος
καὶ τυχὸν ἱδρώτων ἄξιον Ἡρακλέους,
ἤδη που μέλλοντα παρὰ ξυστοῖο φιλάθλοις
4 *καὐτὸν ἀριθμεῖσθαι τοῦ μεγάλου σταδίου,*
ἥρπασεν ἡ πάντων φθονερὴ θεός, ἧς ὑπὸ νῆμα
κλήρῳ τῆς ἀδίκου κεκλίμεθ' ἔργα Τύχης.

ἤδη γυμνασίοις ἠσκημένον, ἔντροφον ἄθλοις
8 *παῖδά με καὶ πάτρης ἐλπίδα καὶ πατέρος,*
ἐνγὺς καὶ κοτίνῳ φθονερὸς κατεκοίμισεν Ἅδης
ψευσάμενος τόσσους εἰς ἀρετὴν καμάτους.
οὔνομά μοι Δωρᾶς, πατρὸς Διοκλεῖος, ἀπ' αὐτῶν
12 *ἄθλων εἰς διδαχὴν τὰ αὐτὰ πονησαμένου*
ἀλλά με πρηυτέρως πενθήσατε· καὶ γὰρ ἐς Ἅδην
ἔρχομαι ἡρώων οὐδενὶ λειπόμενος.

ρίαν καί δρᾶσιν τῶν Συλλόγων Ραιδεστοῦ Θράκης (1871 - 1922)", *Μνημοσύνη* 2 (1968- 9) 302 στηριζόμενη στά στοιχεῖα πού τῆς ἔθεσαν ὑπόψη ἀρχαιολόγοι τῆς ἐποχῆς της ἀναφέρει ὅτι ἀπό τόν Σύλλογο Ραιδεστοῦ προέρχονται τά μέ ἀρ. εὑρετηρίου 929 - 944 γλυπτά τοῦ Μουσείου, ἐνῶ ἡ Λ. Πολυχρονίδου - Λουκοπούλου, "Ἀρχαιότητες καί Ἀρχαιολογία τῆς νοτιανατολικῆς Θράκης", *Πρακτικά τοῦ Συμποσίου Ἡ ἱστορική, ἀρχαιολογική καί λαογραφική ἔρευνα γιά τή Θράκη* (Ἵδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἵμου 217), Θεσσαλονίκη 1988, 132 ἀριθμεῖ 37 ἀρχαιότητες. Γιά τήν πληροφορία πού παρέχεται στό εὑρετήριο τοῦ ΜΘ βλ. ἐνδεικτικά τά λήμματα τῶν γλυπτῶν καί στηλῶν ἀρ. 4, 5, 6, 14, 17 καί 18 πού δημοσιεύονται στόν κατάλογο τῶν Γ. Δεσπίνη - Θ. Στεφανίδου-Τιβερίου - Ἐμ. Βουτυρᾶ, *Κατάλογος γλυπτῶν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη 1997 (συντάκτης λημμάτων Γ. Δεσπίνης).

5. Γιά τήν ἱστορία τοῦ συλλόγου, τήν ἀρχαιολογική του Συλλογή καί τή μεταφορά της στή Θεσσαλονίκη βλ. Κ. Μαμώνη, *ὅ. π.*, 297 - 302 καί Λ. Πολυχρονίδου - Λουκοπούλου, *ὅ. π.*, 130 - 132 (μέ τήν παλαιότερη βιβλιογραφία) τήν ὁποία εὐχαριστῶ καὶ ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ γιὰ τὴν σχετικὴ πληροφορία.

Οἱ διαστάσεις τοῦ μνημείου [6], οἱ παραστάσεις του (ἑρμαϊκή στήλη στό κέντρο, κλάδος φοίνικα στίς δύο πλευρές καί ἀρύβαλος μέ στλεγγίδες κρεμασμένα ἀπό ἕνα δακτύλιο στά ἀριστερά) καί κυρίως τό κείμενο μέ τή χαρακτηριστική διάταξη τῶν στίχων δέν ἀφήνουν καμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἐπιγραφή δέν εἶναι ἄλλη ἀπό τήν ὑπ. ἀριθμ. 214 τοῦ corpus πού δημοσίευσε ὁ Sayar, ὁ ὁποῖος ὡστόσο στό σχετικό λῆμμα ἐκφράζει τήν ἄγνοιά του σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τόν τόπο φύλαξής της. Τήν ἐπιγραφή αὐτή εἶχε δημοσιεύσει γιά πρώτη φορά ὁ J. H. Mordtmann, ὁ ὁποῖος τήν εἶδε σέ ἕνα σπίτι στό Marmara Ereğlisi, ἐνῶ οἱ Ἀ. Παπαδόπουλος - Κεραμεύς καί Γ. Λαμπουσιάδης πῆραν ἔκτυπό της στό Tekirdağ [7].

Ὅσον ἀφορᾶ τή μορφή τοῦ μνημείου ὁ ἐκδότης τοῦ συντάγματος τό θεωρεῖ ἐπιτύμβια στήλη μέ κάποιους ἐνδοιασμούς, δικαιολογημένους ἄν ληφθεῖ ὑπόψη τό ὑπερβολικό της μῆκος καί κυρίως τό ὅ,τι δέν εἶχε δυνατότητα αὐτοψίας. Τό ἴδιο τό μνημεῖο πάντως, πού θά πρέπει νά ἦταν ἐντοιχισμένο σέ κάποιο ταφικό κτίσμα, δέν ἀφήνει περιθώρια γιά ἀμφιβολία ὅτι εἶναι ἐπιτύμβια στήλη [8]. Τέλος σέ ὅτι ἀφορᾶ τή χρονολόγηση τῆς ἐπιγραφῆς μεταξύ τῶν δύο αἰώνων (1 ος - 2 ος αἰ. μ.Χ.) πού προτείνει ὁ ἐκδότης γιά τή χρονολόγησή της, τό σχῆμα χαρακτηριστικῶν γραμμάτων καί ἡ γενική ἐντύπωση τῆς γραφῆς ὑποστηρίζουν μᾶλλον τήν πρωϊμότερη [9].

---

6. Τό πάχος τῆς πέτρας (πού δέν δηλώνεται στήν πρώτη ἔκδοση τοῦ J. H. Mordtmann) εἶναι 0, 125 μ.. Στήν περιγραφή τοῦ μνημείου θά πρέπει νά συμπληρωθεῖ ὅτι περιβάλλεται ἀπό πλαίσιο. Διαστάσεις πλαισίου : πάχος 0. 017 μ.· πλάτος 0, 032 μ. στήν πάνω καί 0, 079 μ. στή δεξιά πλευρά τοῦ ὀρθογώνιου. Συμπληρωτέα ἐπίσης τό ὕψος γραμμάτων (0, 013 μ.) καί τό διάστιχο (0, 007 μ.).

7. Γιά τήν πρώτη δημοσίευση, τίς ἄλλες ἐκδόσεις καθώς ἐπίσης καί τά σχόλια τῆς ἐπιγραφῆς βλ. M. H. Sayar, *ὅ.π.*, 360.

8. Ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ πέτρα δημιουργεῖ τήν ἐντύπωση ὅτι πρόκειται γιά τήν πρόσθια ὄψη μιᾶς σαρκοφάγου, ὅμως προσεκτικότερη παρατήρηση δείχνει ὅτι ἡ ἐντύπωση αὐτή εἶναι ἀβάσιμη: α) γιατί στό πάνω μέρος τοῦ λίθου δέν διακρίνεται βάση ἔδρασης (πατούρα), ὅπου θά πατοῦσε τό κάλυμμα τῆς σαρκοφάγου, καί β) γιατί τό ἀκέραια σωζόμενο δεξί πέρας τοῦ λίθου (τό ἀριστερό εἶναι σπασμένο) ἔχει τελείωμα. Ἡ πίσω πλευρά τῆς πλάκας εἶναι ἁδρά δουλεμένη μέ βελόνι.

9. Ἀπό παλαιογραφική ἄποψη (σχῆμα γραμμάτων καί γενική ἐντύπωση γραφῆς) ἡ ἐπιγραφή παρουσιάζει ὁμοιότητες λ.χ. μέ τίς ἐπιγραφές τοῦ συντάγματος τῆς Περίνθου ἀρρ. 49 A, 59 καί 64 (ὅλες τοῦ 1ου αἰ. μ.Χ.) Τήν πρώϊμη χρονολόγησή της ὑποστηρίζει ἐξάλλου καί τό γεγονός ὅτι ὑπάρχει ἕνα μόνο συμπίλημα γραμμάτων σέ αὐτή (βλ. στ. 5 ΝΕ στή λέξη φθονερή). Στήν πρώτη ἔκδοση τῆς ἐπιγραφῆς ὁ J. H. Mordtmann κλίνει ὑπέρ τῆς χρονολόγησής της στόν 1ο αἰ. π.Χ. ἐπικαλούμενος τό σχῆμα τῶν γραμμάτων (der Stil) βλ. H. Sayar, ὅ. π., 360 σημ. 514.

ZUSAMMENFASSUNG

VON RAIDESTOS NACH THESSALONIKI: DAS SCHICKSAL EINER INSCHRIFT AUS PERINTHOS

In dem von Mustafa Hamdi Sayar herausgegebenen Band *Die Inschriften aus Perinthos-Herakleia (Marmara Ereglisi) und Umgebung. Geschichte, Testimonien, griechische und lateinische Inschriften* (Österreichische Akademie des Wiss. Phil.-hist. Klasse, Denkschrift Bd. 269, Veröffentlichung der kleinasiatischen Kommission, Nr. 9, Wien 1998), wird der Aufbewahrungsort der Grabinschrift Nr. 214 (Epigramm zu Ehren eines Jugendlichen, der sein Leben im Gymnasion verlor), als unbekannt angegeben. Der Stein befindet sich im (Alten) Archäologischen Museum von Thessaloniki (mit Inventarnummer 944). Er wurde zusammen mit anderen antiken Überresten der Stadt Perinthos von Mitgliedern des "Thrakischen Bildungsvereins von Raidestos (Θρακικὸς Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος Ραιδεστοῦ) im J. 1923 nach Thessaloniki gebracht.

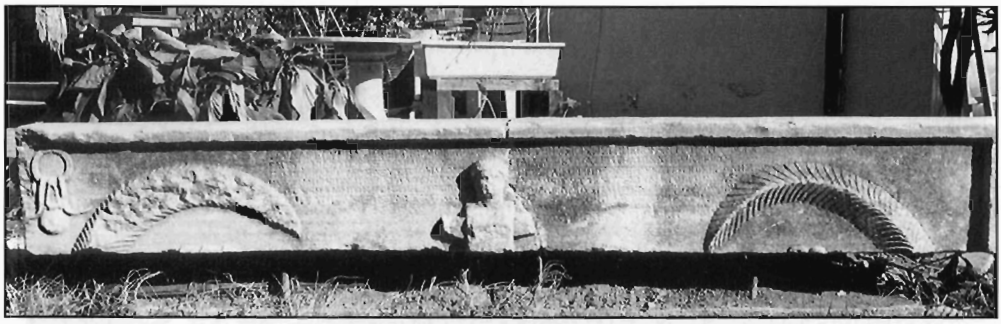

Π. Μ. Νίγδελης, Εἰκ. 3α

Π. Μ. Νίγδελης, Εἰκ. 3β

Π. Μ. Νίγδελης, Εἰκ. 3γ

Π. Μ. Νίγδελης, Εἰκ. 3δ